

ਰੇਡੀਓ ਲੜੀਵਾਰ- ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - 'ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ'

ਕੜੀ-46, ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ

ਲੇਖਣ ਤੇ ਖੋਜ : ਕੀਰਤੀ ਹੇਮੰਤ ਵਡਲਕਰ

ਲੜੀਵਾਰ ਸੰਯੋਜਕ : ਡਾ. ਬੀ ਕੇ ਤਿਆਗੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਪਾਂਤਰਨ: ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

(In this episode a discussion on the increasing need of the houses , the compulsion to have vertical expansion that that of Horizontal due to constraint of space, and the changes in the Building materials over time has been discussed. It has been discussed that the use of non reusable materials leads to huge wastage of resources, wood, stone clay thatch were reusable but the concrete is not reusable , it also creates problems of disposal, leading to environment pollution. Cement manufacturing leads to release of high degree of carbondioxide, discussed that iron though reusable , has its own problems , glass needs more energy , as such the design of the building helps to the reduced use of materials and it is a team work. The safe disposal of waste in the buildings for sustainable development has also been discussed.)

(ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਰੈਣ ਬਸੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਬਤ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਵਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੇਟਵੇਂ ਰੁਖ ਦੀ ਥਾਂ ਖੜ੍ਹਵੇਂ ਰੁਖ ਮਤਲਬ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਬਾਬਤ ਚਰਚਾ ਹੈ , ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਨ ਕਲਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ ਹਨ ਬਦਲਾਅ ਸਮੇ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ! ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਤੇ ਵਿਅਰਥ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੀਮਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਲੱਕੜ ਪੱਥਰ , ਗਾਰਾ , ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਸਰੱਕੜਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੰਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਨਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜੋ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਮਲਬੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਰਿਆਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ , ਸੀਮੈਂਟ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਕਾਕਸਾਈਡ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਭਵਨ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਲੋਹਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਮੁੜ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਬਤ , ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਉਰਜਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਬਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਬਾਬਤ ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਬਤ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ! ਅਜੋਕੇ ਭਵਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਚਰੇ ਦੇ ਟਿਕਾਊ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਬਤ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ !)

ਪਾਤਰ

1. ਇਸਤਰੀ ਸੂਤਰਧਾਰ
2. ਪੁਰਸ਼ ਸੂਤਰਧਾਰ
3. ਹਰਜਿੰਦਰ : ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ
4. ਸਨੇਹਾ: ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ
5. ਰਹਿਮਾਨ: ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

6. ਮਧੂ: ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥਣ
7. ਅਨੰਦ: ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ
8. ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਲੜੀਵਾਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ.....ਮੱਧਮ ਪੈ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਸੁਰੁਆਤੀ ਐਲਾਨ

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ)

ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ.....

(ਸੰਗੀਤ...)

ਐਲਾਨ: ਇਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀਆਂ ਪੰਤਾਲੀ ਕੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਖਪਤਵਾਦ ਨਾਲ ਲੱਢੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਜਿਸਨੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਤਰਜੇ ਜਿੰਦਗੀ ! ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਖਪਤਵਾਦ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ! ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਖਪਤਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨ , ਨਿੱਕਲ ਰਹੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ, ਖਤਰਿਆਂ ਦੀ, ਜੋ ਦਰਪੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ , ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਜੰਗਲ ਬੇਲਿਆਂ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਪਸ਼ੂ -ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ! ਅੱਜ ਦੀ ਕੜੀ “ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ” ਵਿੱਚ ਹੈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸਾਡੀ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਤੇ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਦੀ , ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ !

ਸੰਗੀਤ (ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀ 46ਵੀਂ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁਆਗਤ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਦਾ! ਸੱਭ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਸਵੇਰ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਪਿਛਲੀ ਕੜੀ “ਹਰੀ ਇਮਾਰਤ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਾਡੀ ਵੀ” ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਡੀ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੋੜਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹਰ ਰੋਜ ਕੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰੁਖਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰਿਆਵਰਣ ਦਾ ਘਾਣ ?

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਹਾਂ ਜੀ ਚਰਚਾ ਸੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਨਵੇਂ ਮਾਪ ਦੰਡਾਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਭੂਮੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੱਦ 15% ਤੱਕ ਦਾ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਦੂਜਾ ਸੀ ਜੈਵ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਅਲੋਪਣ ਦੀ ਸੀਮਾ 10 ਪ੍ਰਜਾਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ 10 ਲੱਖ ਤੇ ਤੀਜਾ ਕਾਰਬਨਡਾਈ ਅਕਸਾਈਡ ਦਾ ਪੱਧਰ 350 ਪੀ ਪੀ ਐਮ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਚੌਥਾ ਪੈਮਾਨਾ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਖਾਰੇਪਣ ਦੀ ਸੀਮਾ 2.75 ਓਮੇਗਾ ਯੂਨਿਟ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ 276 ਡਾਬਸਨ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਛੇਵਾਂ ਪੈਮਾਨਾ ਹੈ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੀਮਾ ਨਾਈਟਰੋਜਨ 3.90 ਕਰੋੜ ਟਨ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ 1.2 ਕਰੋੜ ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ , ਜਦ ਕਿ ਸੱਤਵਾਂ ਮਾਪ ਦੰਡ ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੀਮਾ ਹੈ 4000 ਘਣ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਠਵਾਂ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਐਰੋਸੋਲ ਦਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨੌਂਵਾਂ ਹੈ ਰਸਾਇਣਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਗਾਥਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਿਕੋਲਸ ਵਲਾਸੋਪੋਲਸ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀਮੈਂਟਜੋ ਸੋਖਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਾਰਬਨਡਾਈਕਸਾਈਡ ਦਾ ! ਪਰ ਹਰਿਤ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਹੈ ਮਹਿੰਗਾ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਡੀ ਆਰ ਡੀ ਓ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ਨੇ ਬਾਇਓ ਟਾਇਲਟ ਵੀ ! ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਹਰਿਤ ਭਵਨ ਕਲਾ ਵੱਲ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਦਮ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਛਿਆਲੀਵੀਂ ਕੜੀ “ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ” ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਹਾਣੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ , ਟਿਕਾਊ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਦੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਜ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ, ਉਸ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਤੇ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਦਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਮਿੱਤਰ, ਸੁਣੋ ਇਹ ਕਹਾਣੀ, ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ !

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲਾ

(ਬੱਚੇ ਕਲਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ.. ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ... ਸ਼ੋਰ... ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ..
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਿਲ ਕੇ: ਗੁਡ ਮਾਰਨਿੰਗ ਸਰ!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਗੁਡ ਮਾਰਨਿੰਗ ਬੱਚਿਓ, ਬੈਠ ਜਾਓ...

(ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ.. ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਓ..

(ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ..ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ.. ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਤਾਂ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰੋ ਕਲਾਸ 'ਚ.. ਪਰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ.. ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਦੇਵਾਂਗਾ...

(ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੋਰ-ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਠੀਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ.. ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ.. ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਾਗੇ.. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਵਿਕਾਸ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?

ਆਨੰਦ: ਸਰ, ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪੁਰਾਣੇ ਢਾਂਚੇ ਢਾਹੁਣਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਢਾਂਚੇ ਬਣਾਉਣਾ..

(ਪੂਰੀ ਕਲਾਸ ਹੱਸਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: (ਚੁੱਪ ਕਰੋ).. ਉਸ ਦੀ ਅੱਧੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ.. ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਹੱਸ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਹੋ? ਹਰਜਿੰਦਰ, ਬੋਲੋ..

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ...

(ਪੂਰੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਮੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ... ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਧਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ.. ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀਮਤ ਹੀ ਹੈ.. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੈਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ... ਪਰ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ.. ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਉੱਚੀਆਂ-ਉੱਚੀਆਂ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ.. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਢਾਂਚੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.. ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.. ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜੋੜਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ.. ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ...!

ਰਹਿਮਾਨ: ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ? ਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ...

(ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ.. ਪੜ੍ਹਾਕੂ.. ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਰਿਹਾ.. ਬੈਠ ਜਾ.. ਸਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ...)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਚੁੱਪ ਕਰੋ.. ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.. ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇਖਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪਾਰਕ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਗੀਚਾ ਨਾ ਹੋਵੇ...

ਰਹਿਮਾਨ: ਨਹੀਂ ਸਰ ! ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਪਾਰਕ ਤਾਂ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ !

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਬਸ! ਇਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.. ਅਸੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਢਾਂਚੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ.. ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੀਏ.. ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ (ਅਧਿਕਾਰੀ) ਕੌਣ ਹਨ?

ਸਨੇਹਾ: ਇਕ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਕੰਮ ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਕਰਦੀ ਹੈ.. ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਕਰਦੀ ਹੈ.. ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ, ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸੜਕ, ਹਸਪਤਾਲ, ਫਾਇਰ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪਾਰਕ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ, ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਲਈ ਥਾਵਾਂ, ਪੁਲਾਂ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.. ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਵੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ.. ਮੁੰਬਈ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਨੂੰ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕੇ ਤੇ ਖਿੱਚੇ ਆ ਰਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਘਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੇ.. ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ.. ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੁਕਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ.. !

ਆਨੰਦ: ਸਰ, ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ.. ਤੁਸੀਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਸੀਮਾ ਤੱਕ... ਕਿਉਂ ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ.. ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ.. ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ...?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: (ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ) ਚੱਲੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਆਸਾਨ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ... ਅਸੀਂ ਨਾਖੂਨ ਕਿਉਂ ਕੱਟਦੇ ਹਾਂ ?

ਮਧੂ: ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਬੇ ਨਹੁੰਆਂ ਵਿੱਚ ਗੰਦਗੀ ਵਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ !

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਗਾਤਾਰ ਲੰਮੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ.. ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਮੱਸਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਟਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ! ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਏ ਦਿਨ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?

ਆਨੰਦ: ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ? ਉਹ ਕਿਵੇਂ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਜਲ ਨਿਕਾਸੀ, ਸਫਾਈ, ਕੂੜੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ, ਵਧੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ... !

(ਕਲਾਸ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ)

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਸਰ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ... ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹੋ... ! ਪਰ ਕਲਾਸ ਦਾ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ...

(ਹਾਂ ਸਰ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ)

ਸਨੇਹਾ: ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਰ, ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਰਹਿਮਾਨ: ਸਰ, ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਲਜ ਛੇਤੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ.. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਲਉ.. ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ..

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਹਾਂ ਸਰ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਠੀਕ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ.. ਪਰ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ...

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਸਰ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਛੱਤ 'ਤੇ ਮਿਲਾਂਗੇ.. ਮੈਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ..

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ!

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ...

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੂਜਾ

(ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ...)

ਰਹਿਮਾਨ: ਅੱਜ ਸਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾਂਗੇ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਬਤ!

ਮਧੂ: ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਬਤ !

ਆਨੰਦ: ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਬਾਬਤ !

ਸਨੇਹਾ: ਪਰ ਸਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? ਔਹ..ਆ ਗਏ...

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਨਮਸਕਾਰ ਸਰ।

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਨਮਸਕਾਰ ਸਰ!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਨਮਸਕਾਰ ! ਵਾਹ ਆ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ? ਚਲੋ ਛੱਤ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ.. ਉੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ !

ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਚਲੋ.. ਜੀ, ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ..

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੀਜਾ

(ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਛੱਤ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ...)

ਸਨੇਹਾ: ਓ ਵਾਹ! ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ.. ਮਧੂ, ਉਹ ਦੇਖ, ਉੱਥੇ ਗੋਲਫ ਕਲੱਬ... ਕਿੰਨੀ ਹਰਿਆਲੀ ਹੈ.. ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹੈ..

ਮਧੂ: ਉੱਧਰ ਦੇਖ.. ਇਹ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ... ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ.. ਹਾਏ ਰੱਬਾ!.. ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ.. ਸੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ..

ਆਨੰਦ: ਹਾਂ, ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ ਐਨਾ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨਾ...

ਮਧੂ: ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ.. ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ...

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਅੱਛਾ ! ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਥਾਂ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ? ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭੁੱਲ ਗਏ ... !

ਰਹਿਮਾਨ: ਨਹੀਂ ਸਰ, ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ.. ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ.. ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਉ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਚੰਗਾ, ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ- ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ...?

ਰਹਿਮਾਨ:ਸਰ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ... ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ... !

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ...

ਆਨੰਦ: ਪਰ ਸਰ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਈ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਘੜੇ-ਦੁਘੜੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤ ਕੀ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ..

ਆਨੰਦ: ਤਾਂ ਕੀ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ...?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਆਨੰਦ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀ ਪਸੰਦ ਹੈ?

ਆਨੰਦ: ਸਰ, ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ

(ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ)

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਤੁਸੀਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿੰਨੀ ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ... ਮੰਨ ਲਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਭੁੱਖ ਹੋ.. ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ ਹੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ...

ਆਨੰਦ: ਚਾਰ ਆਈਸਕ੍ਰੀਮ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਸਰ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਕਿਉਂ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ.. ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਭਰ ਭੁੱਖੇ ਰਹੇ ਸੀ.. ਫਿਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...

ਮਧੂ: ਪਰ ਸਰ, ਪੇਟ ਵਿਚ ਥਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ.. ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾ ਲਉ, ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ.. ਠੀਕ ਹੈ ?

ਆਨੰਦ: ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਸਰ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ.. ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਬੇਰੋਕ ਟੋਕ ਵਿਸਥਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ.. ਇਹ ਤਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਪਾਉਣ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ...

ਸਨੇਹਾ: ਸਰ, ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ...

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.. ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ... ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ...!

ਹਰਜਿੰਦਰ:ਹਾਂ, ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਬੇਘਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.. ਸਿਰਫ਼ ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਮਲਬਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..

ਮਧੂ: ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ...!

ਰਹਿਮਾਨ: ਪਰ ਸਰ, ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਕੀ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਸੇ 'ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ.. ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ... ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.. ਪੱਥਰ ਸਭ ਤੋਂ ਟਿਕਾਊ ਸਮੱਗਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ...!

ਆਨੰਦ: ਟਿਕਾਊ ਸਮੱਗਰੀ ਸਰ!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹਨ... ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਨ.. ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ...!

ਸਨੇਹਾ: ਸਰ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਂਚੀ ਸਤੂਪ ਵੇਖਣ ਗਈ ਸੀ ... ਤੀਸਰੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਦੁਆਰਾ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸਾਂਚੀ ਸਤੂਪ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਢਾਂਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ.. ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵੀ... ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ...

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਸੰਰਚਨਾ ਹੈ... ! ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ... ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਜੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ...!

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਉਹ ਵਾਹ! ਕਮਾਲ ਹੈ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਇਹ ਢਾਂਚੇ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਢਾਂਚੇ ਤਾਪਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹਵਾਦਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਠੰਢਕ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ.. ਪਰ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵਿਕਲਪ ਖੋਜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ...!

ਮਧੂ: ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਘਰ ਪਹਿਲਾ ਵਿਕਲਪ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ.. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਘਰ ਬਣਨ ਲੱਗੇ.. ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਸਨ.. ਫਿਰ ਘਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ.. ਅਜਿਹੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ..

ਰਹਿਮਾਨ: ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰ ? ਹੁਣ ਵੀ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਹੀ ਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ...!

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ.. ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਣ ਲੱਗੀ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰਲੀ ਉਪਜਾਊ ਪਰਤ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਇੱਟਾਂ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ.. ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਸੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ..

ਸਨੇਹਾ: ਤਾਂ ਸਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਲੋੜ ਹੀ ਕਾਢ ਦੀ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.. ਫਿਰ ਕੀ.. ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਖੋਜਿਆ (ਲੱਭਿਆ) ਜਾਣ ਲੱਗਾ.. ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਘਾਟ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.. ਪਰ ' ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ..!

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਪਰ ਸਰ, ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕੰਧ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.. ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੰਧ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਕੰਧ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਹੈ...?

ਮਧੂ: ਪਰ ਸਰ, ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹੁਣ ਹਲਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.. ਇਹ ਇੱਟਾਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ (ਬੇਕਾਰ) ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਲਾਈ ਐਸ਼... ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੀਮੈਂਟ ਦਾ ਵੀ ਅੰਸ਼ਿਕ ਵਿਕਲਪ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ...!

ਆਨੰਦ: ਸਰ, ਕੀ ਸੀਮੈਂਟ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਚੂਨਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਣਿਜਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸੀਮੈਂਟ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ

ਅਲੱਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੀਮੈਂਟ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਨ ਵਾਲੀ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.. ਠੋਸ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਲਾਈ ਐਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.. ਇਸ ਨਾਲ ਸੀਮੈਂਟ ਹਲਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ... ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਸੀਮੈਂਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...

ਸਨੇਹਾ: ਅੱਛਾ ਸਰ ! ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੋਚਕ ਹੈ...

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਕਰੀਟ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ..

ਰਹਿਮਾਨ : ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਰ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਕਰੀਟ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤੀ ਸਾਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.. ਉਸਦੀ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ.. ਕੇਵਲ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ-ਚਕਰੀਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.. ਬਾਕੀ ਸੱਭ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ... ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਸੀਮੈਂਟ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਵੀ ਅਜਾਈ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..

ਮਧੂ: ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਅਜਿਹਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ...

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਸਟੀਲ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ... ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਅਸਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਚਕਰੀਕਰਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ...!

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਹਾਂ ਸਰ, ਕੰਕਰੀਟ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਢਾਹੁਣ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਟੀਲ ਤੋਂ ਬਣੀ ਸੰਰਚਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ !

ਰਹਿਮਾਨ: ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਈ ਪੁਲ ਦੇਖੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ... ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦੇ ਹਨ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਪਰ ਸਟੀਲ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਕਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ... ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਜੰਗ (ਜੰਗਾਲ) ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ..

ਸਨੇਹਾ: ਪਰ ਸਰ ! ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹੈ ! ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਟਿਕਾਊਪੁਣੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੀ ਗਈ...! ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਣ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਟੀਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ...! ਪਹਿਲ-ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਾਂ ਆਰਕੀਟੈਕ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...!

ਅਨੰਦ: ਵਧੀਆ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤੋਂ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਰ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਵਧੀਆ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ..
ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ! ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੇ
ਪ੍ਰਚਿੱਲਤ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ !

ਮਧੂ: ਨਿਯਮਾਵਲੀ ? ਕਿਹੜੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਾਂਗ, ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਨਕ ਬਿਊਰੋ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ
ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ... ਫਿਰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਗੁਣਵੱਤਾ
ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਮਾਪ ਦੰਡਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਸਰ , ਮੌਕੇ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਉਸਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਐਨ ਕਰੇ !
ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਉਪਰੰਤ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ...!
ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ...!

ਰਹਿਮਾਨ: ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਉਂ ਸਰ ? ਉਹ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਉਦੋਂ ਰਹਿਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣ
ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੱਖ ਰਖਾਉ ਦਾ। ਜੇਕਰ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿੰਦੀ
ਹੈ... ! ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ..

ਸਨੇਹਾ: ਸਰ, ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਹਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.. ! ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਤ 'ਤੇ ਕਿਉਂ
ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ.. ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖੋ.. ਗੋਲਫ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਹਰਿਆਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਤੁਹਾਨੂੰ... ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੰਕਰੀਟ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...!

ਆਨੰਦ: ਪਰ ਸਰ , ਇਹ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਬੇਬਾਹ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ
ਰਹੀਆਂ ਹਨ... !

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਚ ਸਕਦੇ । ਟਿਕਾਊ
ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਅਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਕੇ ਊਰਜਾ ਕੁਸ਼ਲ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ
ਕਰਨ ਯਾਣੀ ਹਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ... ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ !

ਮਧੂ: ਪਰ ਸਰ, ਅਜਿਹਾ ਕਰੀਏ ਕਿਵੇਂ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ...ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ! ਆਰਕੀਟੈਕ ਨੂੰ
ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਏ... ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੱਲਬ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਏ...!

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਹਾਂ ਸਰ, ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ 24 ਘੰਟੇ ਬੱਲਬ ਅਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ...! ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਿੰਟ (ਕਾਰਬਨ ਪੈੜਾਂ) ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ !

ਸਨੇਹਾ: ਅੱਛਾ ਤਾਂ ਸਰ, ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ...! ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਦੇ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਨ...!

ਆਨੰਦ: ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ... !

ਰਹਿਮਾਨ: ਸਰ, ਕਈ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਤੇ ਸੌਰ ਪੈਨਲ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ.. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਬੱਲਬ ਜਗਾਉਣ, ਪੱਖੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...!

ਮਧੂ: ਸਰ, ਹਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕੀ ਨੇ ਖੂਬੀਆਂ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਊਰਜਾ ਦੀ ਖਪਤ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਚ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ! ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਛੇੜ-ਛਾੜ ! ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣੇ...!

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਹਾਂ ਸਰ, ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੌਦੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਗੀਚੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ... ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ...

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ...ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਵਰਤਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੁਨਰ-ਚੱਕਰੀਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ! ਹਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ, ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ, ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਚਕਰੀਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਪਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ !

ਸਨੇਹਾ: ਵਰਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਚੱਕਰੀਕਰਨ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਭਾਡੇ ਮਾਂਜਣ ਧੋਣ, ਕਪੜੇ ਧੋਣ, ਨਹਾਉਣ, ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਪਾਣੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਵਹਾਉਣ ਦੇ ਬਜਾਏ ਕਿਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਬਗੀਚੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਟਾਈਲੈਟ ਵਿਚ ਫਲੌਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ...!

ਆਨੰਦ: ਹਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੂੜੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਵਿਘਟਣਯੋਗ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣੀ ! ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ! ਸੁੱਕੇ ਕੂੜੇ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਚੱਕਰੀਕਰਨ !

ਰਹਿਮਾਨ: ਸਰ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ.. ਇਹ ਖਾਦ ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ ਹੁੰਦੀ ਹੈ... ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਗਵਾਨੀ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ.. ਸਾਨੂੰ ਟਮਾਟਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਫ਼ਸਲ ਵੀ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ !

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ.. ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ... ਕੂੜਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ...

ਮਧੂ: ਸਰ, ਸਾਡੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੂੜੇ ਤੋਂ ਖਾਦ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦਿੱਤੀ ਕੇਵਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.. ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਗਾਤ ਵਜੋਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ...!

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਵਰਮੀਕਲਚਰ (ਗੰਡੋਆਖਾਦ) ਕਾਫੀ ਰੋਚਕ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ.. ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੰਪੋਸਟ ਪਿੱਟ ਵੀ ਹੈ..

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਰ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਕੰਪੋਸਟ ਪਿੱਟ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ.. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲਈ ਤਿੰਨ ‘ਆਰ’ ਯਾਣੀ ਰਿਡੀਊਸ ਯੂਜ਼ (ਘੱਟ ਵਰਤੋ) ਰੀਯੂਜ਼ (ਮੁੜ ਵਰਤੋ) ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਰੀਸਾਈਕਲ (ਪੁਨਰ-ਚੱਕਰੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵਰਤੋ) !

ਆਨੰਦ: ਪਰ ਸਰ, ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰੇਤ ਬਜਰੀ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਖੋਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ! ਨਦੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਰੇਤ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ‘ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ...! ਪੱਥਰ, ਰੇਤ, ਖਣਿਜਾਂ ਵਰਗੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਬੇਵਹਾ ਖਣਨ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ... ਇਸਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਕਲ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਮਲਬੇ ਦੀ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ...! ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ !

ਸਨੇਹਾ: ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ?

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ: ਹਾਂ, ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ! ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੱਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ! ਠੀਕ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ! ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਆਖੀਏ ਤਾਂ.. ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਟਿਕਾਊ ਹੋਵੇ.. ਜਿਸ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ...

(ਸਾਰੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ)

ਹਰਜਿੰਦਰ: ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਸਰ.. ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ.. ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਚੰਗੀ ਰਹੀ.. ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ.. ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ...!

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਧੰਨਵਾਦ ਸਰ...

.....ਸਮਾਪਤ.....

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 : ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਨ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ?

ਉੱਤਰ: ਸ਼ੀਸ਼ਾ ! ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਊਰਜਾ ਦੀ ਖਪਤ ਵਾਧੂ !

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 : ਹਰਿਤ ਭੜਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ: ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰਣ, ਰਸੋਈ ਤੇ ਗੁਸਲ ਦੇ ਵਰਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਸੋਈ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ !